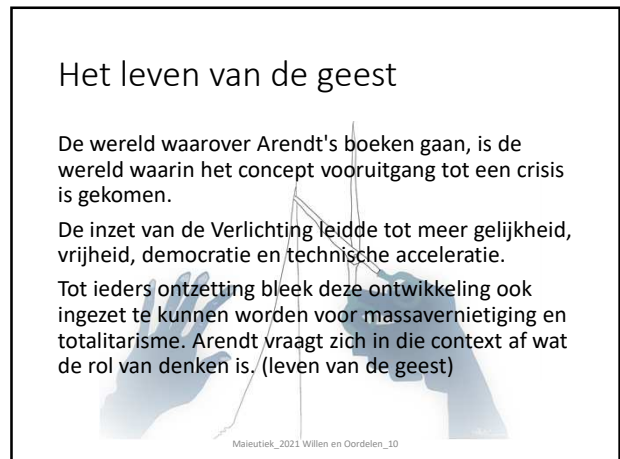
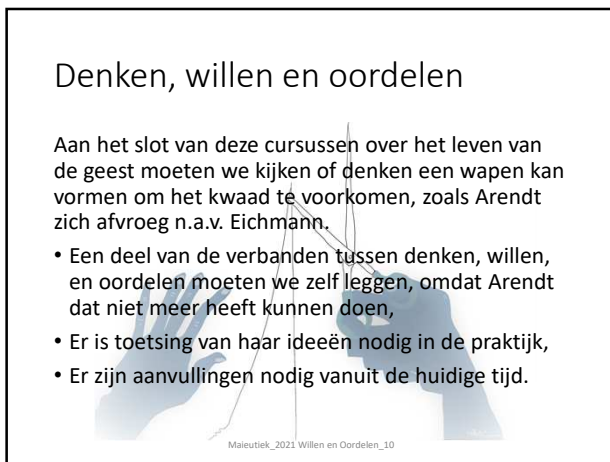

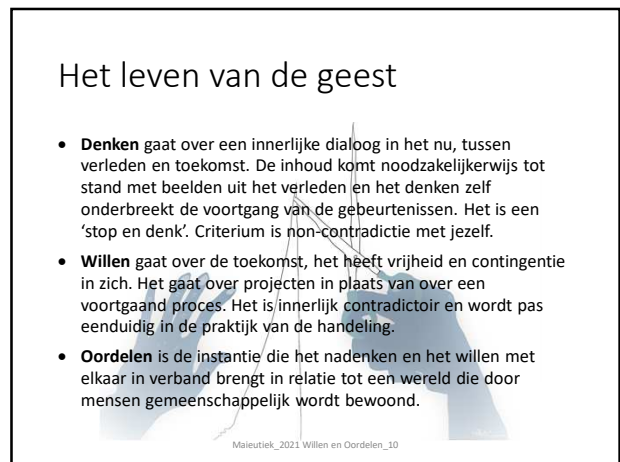
1

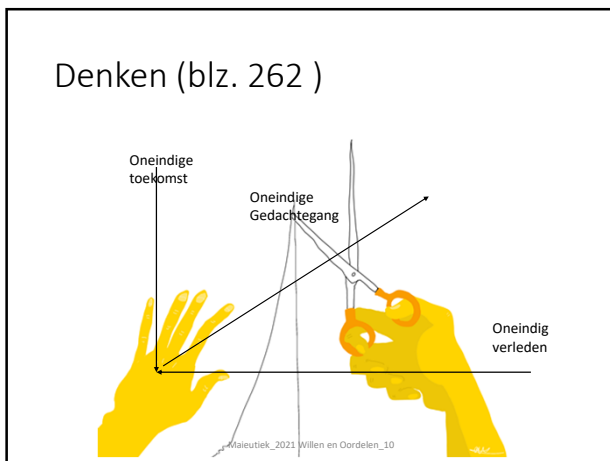
2

3

4

5

6

De menselijke verhoudingen

- De **privésfeer** is het domein waarbinnen je omgaat met de mensen met wie je op persoonlijke gronden relaties hebt. Die groep mensen is via familie- of vriendschapsbanden met elkaar verbonden. Deze groep is of natuurlijk, of men kiest er zelf voor. Met dit domein mag de politiek zich volgens Arendt niet bemoeien. Het is aan de ene kant het domein van onvoorwaardelijkheid en warmte, maar ook van ongelijkheid en binding aan de noodzaak. De privésfeer is ook waar Socrates zich in terugtrekt om na te denken, maar daartoe moet hij zich zelfs losmaken van zijn vrienden en familie.
- De **politiek** is de sfeer waarin mensen in meervoud met elkaar leven binnen de wet. Daar heerst de *sensus communis*, maar ook de vastlegging van wat men als gemeenschappelijke waarden en normen heeft in de vorm van de wet. De overpeinzingen van Little Rock maken duidelijk dat Arendt daar de plaats ziet voor een leven van burgerschap, dat recht doet aan het verstand zoals ze dat bij Kant aantreft. Daar wordt verwacht dat mensen ook rekening houden met rechten en ruimte voor andere denkwijzen, omdat ze omgekeerd ook willen dat er met hen rekening wordt gehouden.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

7

Het menselijke leven van de geest

Denken trekt zich terug uit de wereld, tenminste dat zegt ze in deel 1.

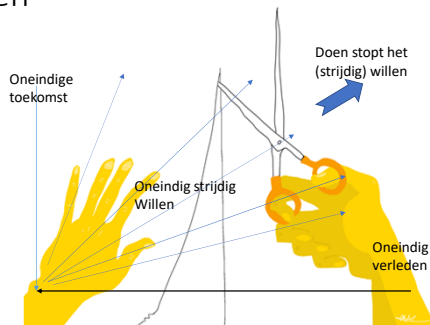
Arendt lijkt hier op terug te komen in het boek *Oordelen* waar ze veel meer ruimte laat voor de invloed van de gemeenschap op het denken van het individu.

Met de kennis van nu kunnen we stellen dat oordelen altijd context gebonden en contingent is. Feiten spelen een rol. Centraal staat voor Arendt echter de non-contradictie van het individu.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

8

Willen

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

9

Willen en de menselijke wereld(en)

Door Arendt's strikte indeling lijkt het alsof we in de privésfeer ons 'willen' ongebreideld in de wereld kunnen brengen. Ze maakt daarmee onvoldoende duidelijk dat de context van de privé-sfeer vormend is voor het geweten en de inhoud van de non-contradictie van het denkende individu.

Haar verruimde denkwijze is -met de kennis van nu- alleen mogelijk als mensen elkaar ook werkelijk ontmoeten. De verbeelding wordt gevoed met een (specifieke) inhoud.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

10

Sensus communis

Arendt spreekt over een tijd waar het gezond verstand geen oplossing meer biedt (Oordelen, blz. 94). Daarmee lijkt ze haar eigen project te ondermijnen. Wat te doen als de bevolking van een land dat zichzelf als cultureel voorloper zag zo ontspoorde als Duitsland onder Hitler? Rusland onder Stalin?

De term onnadenkendheid speelt echter wel degelijk een rol. Niet voor degenen die het kwade willen, die hebben geen last van hun geweten. Wel voor degenen die zonder nadenken meegezogen zouden kunnen worden in een wereld die niet overeenstemt met wat zij een goede wereld zouden noemen.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

11

Oordelen op grond waarvan?

Al ons denken is na-denken. Maar oordelen is niet alleen kennis;

- Kennis gaat ook over authentieke schijn en inauthentieke schijn. Die laatste is oplosbaar. In de analyse van het oordelen wordt duidelijk dat het niet alleen om het opheffen van inauthentieke schijn gaat.
- Er is ook een *sensus communis* waartoe ieder mens zich verhoudt.
- En er is de eis van interne non-contradictie van de individuele denker.

Oordelen vindt plaats op het snijvlak van kennis, denken en het vormen van een mededeelbaar gedrag waarbij het willen gedeeld kan worden met de gemeenschap. Smaak speelt de doorslaggevende rol

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

12

Inauthentic schijn

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

13

Authentic schijn

BRON
ISTOCK.COM, [PONOMARIOVA MARI](#)

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

14

Sensus communis en de kwaliteit daarvan

- Er moet volgens Arendt ruimte zijn voor pluraliteit en nataliteit.
- Er moet gedacht worden alsof het handelen betreft.
- Verruimde denkwijze en verbeeldingskracht spelen een rol.
- Openbaarheid speelt een grote rol, want stiekem willen of doen, is al een signaal dat je niet in overeenstemming bent met de sensus communis.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

15

Met de kennis van nu

Arendt schrijft in een tijd waarin het individu centraal staat. Ze lijkt te denken – zoals alle existentialisten van haar tijd- dat de verantwoordelijkheid bij het denkende individu ligt. Ze heeft geen of weinig aandacht voor het onbewuste of voor de psychologie van mensen.

De kwaliteit van de sensus communis speelt in het kunnen denken en oordelen een grote rol, die we bij Arendt niet terugzien.

In 'De menselijke conditie' heeft ze meer aandacht voor zaken als solidariteit, vergeving en beloven.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

16

Het leven van de geest

Denken is dus stop-en-denken, omdat veranderingen in de toekomst niet plaatsvinden door na-denken, maar door willen.

Om dat **'willen'** te ordenen en te kunnen oordelen over welke wil het waard is om in de wereld gestalte aan te nemen hebben mensen individueel denken nodig én de sensus communis.

Arendt kent een grote rol toe aan de wet die de ruimte voor pluraliteit en nataliteit moet waarborgen. Dat betekent ook dat ze wetten die dat niet doen beoordeelt als slechte wetten.

Al Arendt's analyses over denken, willen en handelen gaan uit van een situatie waarin politiek een rol speelt. Geweld is soms nodig, maken is zeker nodig, maar dat zijn voor haar slechts voorwaarden om dat wat de menselijke waardigheid uitmaakt te borgen en die vindt haar gestalte in een domein waarin wat Kant belangeloosheid noemt een grote rol speelt.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

17

Criteria voor het oordelen

1. Het stop-en-denken. Het nadenken als dialoog interieur met als vraag; Leef je nog met jezelf in overeenstemming?

2. Onze bijdrage aan de sensus communis. De vraag daarbij is; Durf je als uniek en handelend mens te verschijnen in de publieke ruimte én draag je met jouw houding bij aan de ruimte voor pluraliteit en nataliteit van andere mensen?

En deze vragen zijn volgens Arendt als handelen. Dat betekent dat ze nooit zodanig beantwoordbaar zijn dat je kunt stoppen om ze te stellen.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_10

18